

הנדון:

לא, זה לא ראי. אבל זוהי אזהרה

דוריאן גריי

דוריאן גריי, גיבורו של אחד מסיפורי אוסקאר ויילד, הוא איש מושחת ומנוול. אולם חף אורח-חיינו המסואב, הוא נשאר צעיר ויפהפה.

דיוקן שלו, שבו נרשמים כל השינויים החלים בו. שם הוא נראה זקן, מכוער ומאוס. לפתע קורה משהו. דוריאן גריי מת — ובאותו הרגע כל תוויה הפנים הזקנים והמאוסים עוברים לגופתו. ואילו הצעיר שעל הקיר חוזר להיות כפי שהיה בתחילתו: צעיר ויפה. **משהו כפוג זה קרה למדינת ישראל ולדרום-אפריקה.**

משך הרבה שנים היתה ישראל המדינה היפה, הצעירה, החלוצית, הצודקת, שוחרת השלום.

כאשר העז משהו להשוות אותנו בשנות ה-50 למדינה הגזענית בדרום-אפריקה, לא נעלבנו. זה רק הצחקים אותנו.

אנחנו, ודרום-אפריקה? חדה-חדה. אנחנו, כך אמרנו במאות ויכוחים, נבנו חברה עובדת. אין אנו זקוקים להמוני כושים, שיעשו את העבודה הגופנית הקשה במקומנו. אנחנו עושים זאת בעצמנו. הרי זאת היתה תמצית הציונות: להפוך ספסרי-בורסה יהודיים לפועלים שחורים, לחקלאיים המעבדים את אדמתם, לסוללי-כבישים ולמייב-ביצות.

ואי אפשר להשוות את תורתנו לזו של המדינה ההיא? הציונות שכפינו היא תורה משחררת וגואלת, תורה של צדק ושוויון לכל. אנחנו מושיטים את ידנו לשלום ולשכנינו. אצלנו כל האזרחים שווים לפני החוק, בלי הבדל של גזע ולאום. דת יערה. ואילו בדרום-אפריקה שלטו פאשיסטים מוצהרים, מעריציו של אדולף היטלר, מחייבי השואה, אנשים שתורתם היא תורת-הגזע של גירנברג.

וכך, כמו כסיפור, פרצופנו הלאומי נשאר צעיר ויפה, נערץ בעיני העולם כולו, בעוד שפניה של דרום-אפריקה הסתאבה, התכערה וחזקנו ממש לנגד עינינו.

כאשר קיבל האו"ם החלטה שהשוותה את הציונות לגזענות של דרום-אפריקה, דיחנו השווים את זה כבוז. זה היה אז.

יום ההשוואה בין ישראל לדרום-אפריקה אינה עוד מוקצה מחמת-מיאוס. היא הפכה כמעט טוען תעשיית. **לא רק בני שונאי ישראל, אלא גם בפי כמה מן הפטריוטים הישראליים הרגילים ביותר.**

השבע גישה השגריר החדש של דרום-אפריקה את כתבי-האמנתו לנשיא חיים רצוג, שקיבל את פניו בידירות. בחוץ הפגינו כמה מאות מתנגדים. לפי כל הסימנים, התייחס הצעיר אל המפגינים (במיקרה הטוב ביותר) כבילדול, בעוד שמקבלי-פניו של השגריר היו צניגי המדינה. מי שטוען שעל ישראל להצטרף לעיצומים של העולם המערבי נגד דרום-אפריקה, אינו מנמק זאת בטענת של מוסר. אלא בחשש שמה נאבד את אהדת דעת-הקהל בארצות המערביות.

דרום-אפריקה כמה מושבה ישראית גדולה. כמעט כל אנשיה באים לביקרים-מולדת בארץ ומתארים בהתלהבות את חיהם בארץ החדשה, בפייהם שיריהלל למישטר. לדבריהם, אין שום הבדל בין העימות הלבן שחור בדרום-אפריקה ובין העימות הישראלי-ערבי בדרום-אסיה. (לא מכבר היה לי העונג לבלות במכונית כמה שעות בחברת אישה-חיה, שחזו מארץ-הבורים. הוא דיבר בהתלהבות על הנשיא בותא, וקבע על תרבות השחורים היא, תרבות של קופים.) בעולם רוחשתי ורדעות ושומועט בלאספור

שחוקה אחת מן הכסף הזה. הוא מועבר לקרן ממלכתית, שאיש אינו יודע את קורותיה. לכאורה, הוא נועד לשפר את איכות-החיים בשיטח-הכיבוש. למעשה הוא משרת פשוט את התקציב הממשלתי. מדובר על חמס של מיליארדי דים.

חזין מחריגים נדירים, אסור לכל הפרי עלים האלה לשהות בלילה בתחומי הקו הירוק.

רבים מהם מסתתרים בכל זאת כלילות בתל-אביב ובצרים האחרות, נחסות מעיניהם היהודיים. המעבידים שוכרים להם דירות בבתים מטיס-ליפול כקצות הפרורים. הם מכיאים את פועליהם לשם בתום העבודה, ושם הם מסתתרים — 18 בדידה — עד שלוקחים אותם כבוקר. לא-אחת פורצים בלילה שוטרים, אנשי מיש-מרהגנול או אנשי המישמר-האורחי לדירות אלה (או למתבואים דומים כפרסים ובמטעים). אז מת-חילה פרשה של התעלות, לועמים בצורת מכות, לרוב בצורת טירטור. לוקחים את הפועלים לתחנת-המישטר. כבוקר באים המעבידים לשחררם ולקוחים אותם ישר לעבודה של 10, 12 שעות, אחר לילה בלי-שינה.

הפועלים סובלים את כל אלה. אין להם ברירה. בבית יש להם מישפחות — שישה, שמונה ועשרה ילדים, הרוב זקנים, רודים ורודות. אין להם פרנסה אחרת.

שני ימי סוף-השבוע בחיק המישפחה משמשים להם כפיצוי — אם אין במקום הפגנה, ריאות, גאז מרעיל, עוצר. או הם עושים את עבודות-התחזוקה בבית. זה קורה בישראל, יום-יום, ממש מתחת לאפנו. כל מי שרוצה לדעת, יכול לדעת — בתנאי שישאל פועל ערבי ובתנאי שזה לא יפחד להשיב. לרוב יפחד.

אבל כל זה קורה גם בדרום-אפריקה. כמעט ואין הבדל.

יש כמובן הבדל באידיאולוגיה. מי שהשווה את מקומות אלו, יכול להיאחז בהבדל הזה. **אך האמנם יש בו משמעות?** בדרום-אפריקה שולטת תורת-הגזע. לא במהדורה הנאצית ("ארים", "שמים" ושאר השטריות) אלא במהדורה המקומית, שבה קובע כמעט אך ורק צבע-העור. בישראל, צבע-העור אינו חשוב. יהודי שחור או חום נחשב כחלק מן העם הנבחר, והכל מסכימים שאסור בשום פנים לקיים הפלייה בין יהודי ליהודי. אמנם, למעשה קיימת מידה רבה של הפלייה בין אשכנזים בהירי-עור ומזרחיים כהי עור, שלא לדבר על האתיופים, אך זוהי הפלייה "פנימית". לגבי העימות ההיסטורית, צבע-העור אינו קובע. ישראל כהדעור ממוצא תימני יכול לחוש בעליזות רבה על ערבי-פלסטיני בעל עור בהיר ועיניים כחולות.

ההגדרה הישראלית היא לאומית התיית החיץ עובר בני יהודים יעריים. אך האם הבדל זה חשוב? בשני המיקרים, יש תודעה חזקה של עליונות העם השליט, ואירוי אולוגיה. "המצדיקה" את נחיתות העם הנשלט. **בישי עמארתנים יעם של חוטבי עצים ישואבי-מיים, האם חשוב אם ההצדקה האידיאולוגית לכך מסתמכת על גזע, לאום, שפה, דת, עדה, צבע-עור או מין?** בכל המיקרים האלה — והם רבים בעולם — אפשר לדבר על "גזענות", גם אם אין היא נובעת מתורת-הגזע כמובן המצומצם של המושג.

הבדל האמיתי בין שתי המדינות הוא שונה לגמרי. נדמה לי שלדרום-אפריקה אין עוד תיקויה. גורלה נחרץ. כמקדם או במאחר יפיל הרוב השחור את שילטון המיעוט הלבן, ואז תתחולל טראגדיה. האפריקנרים כולם יעזבו ויתפזרו בעולם.

אני מאמין כי לישראל עוד יש אפשרות לשנות את דרכה, להיפטר מן הכיבוש וספיחיו ולבנות מישטר-חיים אחר. יש להם לאן לחזור — לישראל שבתוך הקו הירוק. למרות הכל, זה לא הסיפור של דוריאן גריי ותמונתו. דרום-אפריקה אינה כבואה שלנו. דרום-אפריקה היא אזהרה, לא ראי.

כדאי להתעכב לרגע על הנקודה השמינית ברשימה זו. יתכן שהיא החמורה ביותר.

■ ■ ■

ישראל שבתוך הקו הירוק עוברים מדי יום כ-120 אלף פועלים ופועלות ערביים. יתכן שמיספרם רב אף יותר.

פועלים אלה עושים עכשיו את כל העבודה הגופנית המפרכת, את כל העבודה השחורה, את כל העבודה הכרוכה בביזוי חברתי — החל בניקוי חובות ובתישימושוכלה בריצוף הרי-חובות.

במהלך האינתיפאדה עשו שילטונות-הכיבוש מאמצים כבירים, תוך שימוש בכל האמצעים הכי שרים והלא-כדי-כך כשרים, כדי שורם זה של כוח עבודה לישראל לא יפסק. משני הצדדים יש הרור אים כנקודה זו את מוקד ההתקוממות כולה.

כדאי להתבונן קצת יותר מקרוב כי פועלים אלה. מניין הם באים? ממחנות-הפליטים הדרוסיים, שבהם אין תנאי-מחייה מינימליים. מכפרים קטנים ונדירים, הנתונים תכופות בעוצר.

האמנם יש הבדל בלי-כך גדול בין גיבאליה ודהיישה ובין סומו? כדי להגיע למקום-העבודה, הם צריכים לקום בשעות הקטנות של הלילה, ולהיות על הכביש ככפר או במתנה-הפליטים בשעה 4 בבוקר. כי

פועל-ריצוף מתפלל בתל-אביב על המידרכה שריצף

בדרך הם עוברים שלושה, חמישה ולפעמים שישה עה מחסומים. בכל אחד מהם יש בדיקות גופניות ו/או בדיקת ניירות ו/או בדיקת רכב. אין הם יודעים מה זה יום-עבודה של שמונה שעות, או שבו-עבודה של 45 שעות. כדי לפרנס את מישפחותיהם, הם עוברים 10, 12 וגם 14 או 16 שעות ביממה, לרוב בקבלנות.

בערים הם בבחינת "הראוי-דיאנים נראים". לרוב אין שום מוגע ביניהם ובין זולתם. עובדים-שבים מתייחסים אליהם כאלו הם כאילו היו מורכבים מאוויר שקוף. אין שום הסתרות המטפלת בהם או האחריות להם. ההסתרות הישראלית של "העובדים" אינה נוגעת בפועלים אלה, האירגונים שלהם בגדה וברצועה אסורים. וכיום, בשפת-העם, פועל הוא ערבי, עובד הוא יהודי.

ממילא אין להם זכויות סוציאליות יסודיות ביותר. לא חופשה שנתית, לא חופשת-מחלה, לא קופות-גמל, לא פיצויי-פיטורין, לא הודעה מוקדמת לפני פיטורין. אפשר לפטר אותם מרגע לרגע, וזה נעשה לעיתים קרובות — ביחוד אם הם מעזים למחות על משהו, כגון עיכוב השכר. אמנם, הממשלה גובה מרובם מס סוציאלי מישטורי, השווה לניכויים המנוכים מן העובדים הישראליים. אך יש הבדל: הישראליים נהנים מן הכסף המנוכה מהם — באמצעות הביטוח הלאומי. הוא הולך לביטוח האלומי. הפועלים המשטחים הכבושים אינם רואים אף אגורה

על עסקי ישראל-דרום-אפריקה, החל בעזרת ישראל להגנת סחורה דרום-אפריקאית לשוקי אירופה וכלה בשיתוף-פעולה בתחום המחקר הגרעיני ובענייני-נשק.

נדמה כי לישראלים רבים, ואולי לרוב כם, ההשוואה לדרום-אפריקה אינה עוד מעליבה, אלא להיפך, די מחניפה.

■ ■ ■

לפני כמה שבועות פירסם כתבי-עת אמריי קאי אנטי-ישראלי, IN THESE TIMES, רשימה של 12 קווידים בין ישראל ודרום-אפריקה.

- 1) ואלה הם, כלשונם: (1) "כדי לרכב פעולות-מחאה ציבוריות, שתי הארצות סגרו איזורים והטילו עליהם עוצר."
- (2) "ישראל ודרום-אפריקה רודפות שתיהן עיתונאים, סוגרות לפני כלי-התיקשורת איזורים שבהם מתרחשים מאורעות ומצדיקות צנזורה ממשלתית בטעמים של ביטחון לאומי."
- (3) "שתי הממשלות אסרות על יריביהן הלא-רמיים להניף את דגליהם ולהציג ביטויים אחרים של שאיפותיהם הלאומיות."
- (4) "שתי הארצות מגבילות את האפשרות לקיים הלוויות נאותות להרוגי ההתקוממות."
- (5) "בניסיון לרכב ריעות נוגדת, גם ישראל וגם דרום-אפריקה מפעילות גולאג של מערכת מישפטית. ישראל עושה זאת בשטחים הכבושים." (גולאג: מערכת השיפוט והכליאה בברית-המועצות, ביחוד בימי סטאלין.)

- (6) "שתי המדינות פיתחו תעשיית-נשק נרחבת המשולבות זו בזו."
- (7) "ישראל ודרום-אפריקה שיתפו פעולה זו עם זו, כפי שנמסר, כדי לפתח נשק גרעיני."
- (8) "הכלכלה של שתי המדינות תלויה בעבר דתם של פועלים בעלי שכר נמוך. שנאסר עליהם לגור בערים שבהן הם עובדים."
- (9) "ההתקוממות בשתי הארצות שואבות את כוחן מן הזעם של הנוער, המאמין שאין לו מה להפסיד ושהוא יכול לזכות בכל. הצעירים האלה משוכנעים כי ההתנגדות המתונה של הוריהם לא השיגה דבר."
- (10) "גם ישראל וגם דרום-אפריקה התעלמו מהחלטות האו"ם, שתבעו מדרום-אפריקה להעי ניק עצמאות לנאמביה ומישראל להכיר בזכויות הפלסטינים."
- (11) "שתי הארצות מוקפות במדינות-שכנות הקשורות מבחינה לאומית באוכלוסיה המדוכאת. גם ישראל וגם דרום-אפריקה נתונות במילחמה עם שכנותיהן."
- (12) "ישראל ודרום-אפריקה מודחות שתיהן כבעלות-הכרית של ארצות-הברית במסע-הצלב נגד שתי הרעות: הטרור הבינלאומי והקומוניזם העולמי."

רשימה מעניינת. קשה למסול אותה במשיכת-קולמוס, נוסח, "הכל שטוי יות".

לא עוד באוגוסט 1988.

מאת אורי אבנרי